

KUVAUS SUOMEN CAP-SUUNNITELMAN 2023-2027 TOIMENPITEISTÄ

Sisällysluettelo

1. Yleistä	2
2. CAP-suunnitelman maatalousrahaston ja maaseuturahaston toimenpiteet	4
2.1. Maataloustukirahasto	4
2.1.1. Perustulotuki	4
2.1.2. Uudelleenjakotulotuki	5
2.1.3. Tuotantosidonnainen tulotuki	5
2.1.4. Ekojärjestelmä.....	5
2.1.5. Nuorten viljelijöiden tulotuki.....	5
2.2. Sektoritoimet.....	6
2.3. Maaseuturahasto	7
2.3.1. Ympäristökorvaukset	7
2.3.2. Luonnonmukaisen tuotannon korvaukset	7
2.3.3. Eläinten hyvinvointikorvaukset	8
2.3.4. Luonnonhaittakorvaukset.....	8
2.3.5. Maatalousinvestoinnit	8
2.3.6. Yritysinvestoinnit.....	9
2.3.7. Laajakaistainvestoinnit.....	9
2.3.8. Ei-tuotannolliset investoinnit	10
2.3.9. Yleishyödylliset investoinnit.....	10
2.3.10. Nuoren viljelijän aloitustuet.....	10
2.3.11. Yritystoiminnan käynnistäminen maaseudulla	11
2.3.12. Maaseudun innovaatioryhmät / EIP	11
2.3.13. Leader	11
2.3.14. Yhteistyöhankkeet.....	12
2.3.15. Koulutus	13
2.3.16. Tiedonvälitys.....	14
2.3.17. Neuvontapalvelut	14
2.3.18. Maaseutuyritysten kehittäminen	15
3. Maatalouden ja maaseudun kehittämisen kokonaisrahoitus vuosina 2023-2027.....	16

1. Yleistä

CAP-suunnitelman toimenpiteiden valmistelu on perustunut laajaan sidosryhmäyhteistyöhön, jota on toteutettu maa- ja metsätalousministeriön työryhmissä ja työpajoissa, joissa erilaiset sidosryhmät ovat olleet laajasti edustettuna. Valmistelussa mukana olleet tahot edustavat eri hallinnonaloja ja hallinnon tasoja, alueellisia toimijoita, tuottajajärjestöjä, toimintaryhmiä, kansalaisjärjestöjä, neuvontaa ja tutkimuslaitoksia. ELY-keskukset ja Leader-ryhmät ovat osallistaneet laajasti alue- ja paikallistason sidosryhmiä, kansalaisia ja muita toimijoita alueellisten suunnitelmien ja paikallisten strategioiden valmisteluun.

CAP-valmistelun yhteydessä on toimittu Ahvenanmaan itsehallintolain 59 a §:n mukaisesti. Suomen CAP-suunnitelmaan sisältyvät myös Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat maaseuturahaston toimenpiteet Ahvenanmaan maakunnan päättämässä muodossa. Ahvenanmaan maakunnan edustajat ovat olleet mukana CAP-suunnitelmaa valmistelemissä työryhmissä ja maakuntaa on kuultu valmistelun aikana myös valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista toimenpiteistä. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on itsehallintohallintolakiin perustuen ja toimivaltansa rajoissa käsitellyt ja hyväksynyt CAP-suunnitelmaesityksen 7.12.2021.

Valmistelu on toteutettu avoimella ja osallistavalla toimintaperiaatteella. Uudistuksen keskeinen viestintäkanava on ministeriön CAP27-internet-sivusto. Valmistelun etenemisestä on kerrottu eri toimijoiden tilaisuuksissa, webinaareissa ja työpajoissa.

Ennen suunnitelman virallisen lausuntokierroksen (2.7.–10.9.2021) alkua järjestettiin webinaari, jossa kerrottiin suunnitelmaluonnoksen tavoitteista ja sisällöstä sekä suunnitelman ympäristö- ja ilmastotoimista. Lausuntokierroksen aikana 31.8.2021 julkaistiin arvio suunnitelman ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden vaikuttavuudesta, jossa arvioitiin suunnitelman tavoitemäärien ja tukiehtojen tuomaa kokonaisvaikutusta tietyille maatalouden ympäristöasioille.

Lausuntoja saatiin yli 360 kpl. CAP-suunnitelman valmistelua on jatkettu syksyn 2021 aikana. Eri sidosryhmien sisäinen CAP-suunnitelmaluonnoksen huolellinen läpikäynti ja kunkin sidosryhmän yhteisen näkemyksen eteen tehty yhteistyö tuli lausunnoissa selvästi esille, mutta myös yksittäisten tahojen ja yksityishenkilöiden erilaisia tarkkoja havaintoja ja ehdotuksia saatiin runsaasti. Osa lausunnoista oli luonteeltaan yleisiä kannanottoja esitetyistä toimenpiteistä ja osa sisälsi konkreettisia ehdotuksia toimenpiteistä ja niiden yksityiskohdista. Lausunnoissa tuotiin esille tarve keventää hallinnollista taakkaa. Toimien vaikuttavuuden seuraaminen nähtiin tärkeäksi. Lausunnoilla olleissa toimenpideluonnoksissa oli mukana CAP-suunnitelmaan tulevia kuvauksia ja erikseen merkittynä kansallisiin säästöksiin kirjattavia tarkennuksia. Saadut lausunnot palvelevat molempia valmisteluprosesseja. Lausunnot ja kommentit on käsitelty työryhmissä ja ne on huomioon tarkoituksenmukaisessa laajuudessa suunnitelmaesityksen valmistelussa.

CAP-suunnitelman valmistelun yhteydessä on suunnitelma-asetuksen artiklan 139 mukaisesti tehty ulkopuolisen arvioitsijan tekemä ennakoarviointi. Ennakoarvioinnin tavoitteena on ollut parantaa CAP-suunnitelman suunnittelua, sisältöä, toimivuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Ennakoarviointi toteutetaan vaiheittain: 1: Nykytilan kuvauksen ja SWOT-analyysin arviointi sekä Ympäristövaikutusten arviointi (8.6.2021), 2: Interventiostrategian, tavoitteiden ja varojen alustavan jaon arviointi, 3: Välitavoitteiden, toimeenpanon resurssien ja seuranta- ja tiedonkeruujärjestelmän arviointi sekä 4: Loppuraportin viimeistely. Vaiheet 2-4 ovat vielä kesken ja ne valmistuvat CAP-suunnitelman kansallisen hyväksymisen jälkeen. Ennakoarviointiprosessissa on kuultu myös sidosryhmiä. Arviointiluonnoksesta saatiin myös suosituksia CAP-suunnitelman tarveanalyysiin ja sitä pidettiin kattavana. CAP-suunnitelmaluonnosta on tarkennettu saatujen suositusten perusteella.

EU-tasolla yhteiselle maatalouspolitiikalle on asetettu kolme yleistavoitetta, joihin pyritään yhdeksän erityistavoitteen ja yhden läpileikkaavan tavoitteen avulla:

1. Varmistetaan älykäs, kestävä ja monipuolinen maatalousala, jolla parannetaan elintarviketurvaa
 1. Turvataan viljelijöiden tulotaso ja ruuantuotanto
 2. Lisätään tuotannon kilpailukykyä ja laatua
 3. Parannetaan viljelijöiden markkina-asemaa
2. Tuetaan ympäristönhoitoa ja ilmastotoimia ja edistetään yhteisiä ympäristö- ja ilmastotavoitteita
 4. Hillitään ilmastonmuutosta ja sopeudutaan siihen
 5. Edistetään ympäristön tehokasta hoitoa ja suojelua
 6. Edistetään luonnon monimuotoisuuden, elinympäristöjen ja maiseman säilyttämistä
3. Lujitetaan maaseutualueiden sosioekonomista rakennetta
 7. Kannustetaan nuoria alalle, helpotetaan maaseudun yritystoiminnan kehittämistä
 8. Edistetään maaseudun työllisyyttä, kasvua ja paikallista osallisuutta
 9. Parannetaan turvallisen, terveellisen ja kestävä ravinnon saantia sekä eläinten hyvinvointia ja torjutaan mikrobilääkeresistenssiä

Läpileikkaava tavoite: Edistetään osaamista, innovaatioita ja digitalisaatiota.

Maataloustukirahaston ja maaseuturahaston tuilla pyritään edistämään edellä esitettyjen tavoitteiden saavuttamista. CAP-suunnitelman tukitoimet ja toimenpiteet on kytketty erityistavoitteisiin. Niille on asetettu tulostittarit, joilla seurataan asetettujen tavoitteiden toteutumista. CAP-suunnitelman tavoitteiden saavuttamista seurataan kullekin toimenpiteelle ja erityistavoitteelle asetettujen tulos- ja/tai vaikuttavuusmittareiden avulla.

Työpajojen, kansallisten työryhmien, lukuisten seminaarien ja tilaisuuksien perusteella Suomen CAP-suunnitelman tavoitteiksi on kiteytynyt:

- aktiivinen maatalous ja ruuantuotanto
- ympäristö- ja ilmastoviisas maatalous sekä
- uudistuva ja monipuolinen maaseutu.

Kansalliset painotukset täydentävät toisiaan. Aktiivista maataloutta edistetään ympäristö- ja ilmastoviisaalla tavalla. Tämä on myös olennainen osa laajempaa maaseutualueiden elinvoimaisuuden vahvistamista. Maaseutualueiden elinvoimaisuuden vahvistaminen tarvitsee maatalouden lisäksi uutta yritystoimintaa, elinkeinojen monipuolistamista, kylien kehittämistä, palveluita, laajakaistayhteyksiä sekä osaamisen vahvistamista, yhteistyön lisäämistä ja vahvaa paikallista Leader-toimintaa.

CAP-suunnitelmassa on erillinen luku 3.1 Katsaus ympäristö- ja ilmastoarkkitehtuuriin, jossa esitellään CAP-suunnitelman ympäristö- ja ilmastotoimien kokonaisuus. Kaikkien viljelijäkorvausten ehtona olevilla ehdollisuuden vaatimuksilla sekä suorien tukien ekojärjestelmällä sekä maaseudun kehittämisen ympäristökorvauksilla ja luonnonmukaisen tuotannon korvauksilla on merkittävä painoarvo CAP-suunnitelman ympäristö- ja ilmastotoimien kokonaisuudessa.

Ehdollisuus korvaa nykyisen täydentävien ehtojen järjestelmän. Ehdollisuuteen kuuluu nykyisiä täydentävien ehtojen ja suorien tukien viherryttämistuen vaatimuksia osin ennallaan, osin muutettuna. Siihen sisältyy myös muutamia uusia ympäristö- ja ilmastovaatimuksia. Ehdollisuus on EU:n kokonaan rahoittamien suorien tukien ja osarahoittamien maaseudun kehittämisen viljelijäkorvausten täysimääräisen saamisen ehtona. Ehdollisuuden tarkoituksena on edistää kestävä maataloutta tekemällä tuensajat tietoisemmiksi

näistä vaatimuksista ja saada EU:n yhteinen maatalouspolitiikka vastaamaan paremmin yhteiskunnan odotuksiin. Ehdollisuus koostuu

1. maan hyvän maatalous- ja ympäristökunnon vaatimuksista (GAEC), jotka jäsenvaltio määrittelee EU-asetuksessa säädetyn perusteella,
2. lakisääteisistä hoitovaatimuksista (SMR), jotka ovat ympäristöä, kansanterveyttä, kasvien terveyttä sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevia unionin lainsäädännön vaatimuksia, joita sovelletaan joko suoraan unionin säädösten perusteella tai jotka on tarkemmin määritelty kansalliseen lainsäädäntöön.
3. sosiaalisesta ehdollisuudesta, joka käsittää tuensaajien työntekijöiden työsuojelua ja työehtoja koskevia unionin lainsäädännön vaatimuksia, jotka on tarkemmin määritelty kansalliseen lainsäädäntöön. Sosiaalinen ehdollisuus toimeenpannaan Suomessa vuodesta 2025 alkaen.

Maaseudun kehittämistoimiin osoitetusta maaseuturahasto-osuudesta tulee vähintään 35 % kohdistaa ympäristö- ja ilmastotoimiin. Suunnitelma-asetuksen mukaan vähimmäisprosentti lasketaan huomioimalla toimenpiteiden rahoituksesta osuudet, jotka kohdentuvat CAP-suunnitelmassa ao. asetuksen mukaisesti ympäristöön ja ilmastoon liittyviin erityistavoitteisiin. Näitä toimenpiteitä olisivat ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto sekä ympäristöön- ja ilmastoon kohdistuvat investoinnit ja kehittämishankkeet. Lisäksi vähimmäisosuuteen huomioidaan CAP-suunnitelman eläinten hyvinvointikorvauksiin suunniteltu rahoitus sekä 50 % luonnonhaittakorvauksiin osoitetusta rahoituksesta. Manner-Suomen alustavassa rahoitussuunnitelmassa ympäristö- ja ilmastotoimiin kohdistuisi rahoituksesta noin 55 %.

2. CAP-suunnitelman maatalousrahaston ja maaseuturahaston toimenpiteet

2.1. Maataloustukirahasto

2.1.1. Perustulotuki

Perustulotuki on EU:n kokonaan rahoittamien suorien tukien tuotannosta irrotettu toimenpide. Tuki turvaa viljelijän perustoimeentuloa, ja sitä maksetaan vuosittain aktiiviviljelijän hallinnassa oleville tukikelpoisille hehtaareille. Perustulotuki ei vääristä kauppaa tai sillä on vain hyvin vähäisiä kauppaa vääristäviä vaikutuksia tai vaikutuksia tuotantoon. Tuki täyttää tavoitetta riittävien maataloustulojen ja mautilojen selviytymiskyvyn varmistamisesta koko unionin alueella, jotta saataisiin parannettua elintarviketurvaa. Tuki myönnetään Suomessa jatkossa ilman tukioikeuksia. Tukioikeudet lakkaavat 31.12.2022. Perustulotuki eriytetään tukialueittain, AB- ja C-tukialueelle. Käytettävissä oleva rahamäärä jaetaan suhteessa 50,3 % AB-tukialueelle ja 49,7 % C-tukialueelle. Tuki on tasatuki (e/ha) tukialueen sisällä.

Suunnitelma-asetuksen mahdollistamaa erillistä pienviljelijöiden vuosittaista korvausta ei oteta käyttöön, koska se monimutkaistaisi tukijärjestelmäkokonaisuutta.

Perustulotukeen on vuosittain käytettävissä rahamäärä, joka jää, kun suorien tukien kansallisesta enimmäismäärästä on vähennetty uudelleenjakotulotukeen, tuotantosidonnaiseen tulotukeen, ekojärjestelmään ja nuorten viljelijöiden tulotukeen käytettävät rahamäärät.

2.1.2. Uudelleenjakotulotuki

Uudelleenjakotulotuen tavoitteena on siirtää tukea suurilta tiloilta pienille ja keskikokoisille tiloille. Tukimuodon tai muun vastaavan tukien tasaisempaa jakautumista edistävien toimien käyttöön ottoa edellytetään kaikilta jäsenmailta. Tuki toteutettaisiin maksamalla perustulotukeen oikeutetuille tiloille niiden 50 ensimmäisen tukikelpoisenhehtaarin perusteella kuitenkin enintään tilan koko tukikelpoiselle pinta-alalle.

Uudelleenjakotukeen Suomessa käytettävä osuus on 3 % EU:n kokonaan rahoittamien tukien kokonaismäärästä. Tukeen käytettävä prosenttiosuus alittaa tukimuodolle asetetun 10 % minimivaatimuksen, koska suomalaisessa tilarakenteessa ja tukikokonaisuudessa tukien tasaamisen tarve on melko vähäinen.

2.1.3. Tuotantosidonnainen tulotuki

Tuotantosidonnainen tulotuki on jäsenmaalle vapaaehtoinen tukimuoto, jota maksetaan eläin- ja pinta-ala-perusteisesti (euroa/eläin, euroa/hehtaari). Tuen tavoitteena on mahdollistaa viljelijöille kannattavan tuotannon edellytykset ja siten estää tuotannon väheneminen tai loppuminen. Tuen tavoitteena on ylläpitää vakaata raaka-aineen tarjontaa paikalliselle elintarvike- ja eläinrehuteollisuudelle.

Suomessa tuotantosidonnaisen tulotuen kokonaisuus sisältää yksitoista toimenpidettä. Tuki kohdennetaan maidolle, naudanlihalle ja lammas- sekä vuohitaloudelle sekä tärkkelysperunalle ja tietyille muille erikoiskasveille (valkuais- ja öljykasvit, sokerijuurikas, tattari, avomaanvihannekset). Tuki kohdennetaan ja tukitasoja eriytetään myös alueellisesti ja sovitetaan yhteen kansallisen pohjoisen tuen kanssa. Tuotantosidonnaisista tulotukea kohdennetaan käytännössä lähes samoille sektoreille kuin vuosina 2015-2022, mutta uudistetut toimenpiteet muodostavat aiempaa pelkistetyemmän kokonaisuuden. Tukeen käytetään jatkossakin vuosittain 19,6 % suorien tukien kokonaismäärästä.

2.1.4. Ekojärjestelmä

Ekojärjestelmä on uusi EU:n kokonaan rahoitamiin suoriin tukiin kuuluva pinta-alaperusteinen tukijärjestelmä, jolla edistetään ympäristön, ilmaston ja eläinten hyvinvoinnin parantamista. Suomessa ekojärjestelmiä ovat talviaikainen kasvipeite, luonnonhoitonurmet, viherlannoitusnurmet ja monimuotoisuuskasvit. Suomessa ekojärjestelmiin ei sisälly eläinten hyvinvoinnin toimenpiteitä, koska maaseuturahastosta tuetaan laajasti eläinten hyvinvointia.

Suunnitelma-asetuksen mahdollistamalla tavalla ekojärjestelmän rahoitus ja toimenpiteet on sovitettu yhteen maaseuturahaston ympäristö- ja ilmastotoimien kanssa. Ekojärjestelmän rahoitukseen varataan noin 16,5 % suorien tukien kokonaismäärästä.

2.1.5. Nuorten viljelijöiden tulotuki

Nuorten viljelijöiden tulotuki on nuoren viljelijän (40 vuoden ikäraja) määritelmän täyttävälle aktiiviviljelijälle suunnattu suorien tukien tuotannosta irrotettu ja pinta-alan perusteella maksettava toimenpide. Nuorten viljelijöiden tulotuen myöntäminen äskettäin tilanpidon aloittaneille nuorille viljelijöille kannustaa nuoria maatalousalalle ja helpottaa tilanpidon aloittamisvaihetta. Tuensaajan tulee olla oikeutettu perustulotukeen. Nuorten viljelijöiden tulotukeen käytetään vuosittain 2,5 % suorien tukien kokonaismäärästä.

2.2. Sektoritoimet

Sektoritoimissa on kuvattu hedelmien ja vihannesten tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien sekä mehiläishoitoalan tukijärjestelmät, jotka ovat jäsenvaltioille pakollisia.

Mehiläishoitoalan toimenpiteiden rahoituksesta säädettiin aiemmin EU:n markkinajärjestelyasetuksessa. Säädöspohjan vaihtuessa suunnitelma-asetukseen jäsenmaiden laatimista kansallisista mehiläishoitoalan ohjelmista luovutaan. Suunnitelma-asetuksessa mehiläishoitoalalle tarkoitetut toimenpidetyypit säilyivät kuitenkin pitkälti saman sisältöisinä kuin aiemmat toimenpiteet markkinajärjestelyasetuksessa. Suunnitelma-asetuksen tavoitteiden kirjallinen muotoilu 6 artiklassa soveltuu hieman huonosti mehiläissektorille jo siitä syystä, että hunajan tuottajat eivät välttämättä ole viljelijöitä. Alalle osoitetut toimenpidetyypit yhdistyvät kuitenkin asetuksen tavoitteisiin kuten taloudellisen kestävyuden lisääminen, uusien tuottajien houkuttelevuus alalle, tuotteiden laadun varmistaminen sekä huomion kiinnittäminen tutkimukseen ja osaamisen ja digitalisoinnin edistämiseen.

Suunnitelma-asetuksessa ei ole määritelty mehiläishoitoalan tuensaajia. Suomessa aiemman markkinajärjestelyasetuksen nojalla maksetun tuen saajiksi on määritelty mehiläishoitoalalla toimivat yhdistykset tai osuuskunnat. Tuen hakijan on edellytetty toteuttavan kaikki kansallisen ohjelman toimenpiteet. Tukijärjestelmän muuttuessa tuensaajaksi tullaan määrittelemään rekisteröity yhteisö, joka käsittää edellisten lisäksi myös osakeyhtiöt. Hakijan edellytetään kuitenkin toteuttavan toimienpiteitä siten, että ne edistävät mehiläisalaa kokonaisuutena ja hyödyttävät yleisesti alan toimijoita. Lisäksi edellytetään, että tuensaajalla on toimenpiteiden laatuun ja laajuuteen liittyvä tarvittava osaaminen ja että toimenpiteet parantavat mehiläishoitoalan edellytyksiä ja kehittävät alaa kokonaisvaltaisesti.

Suomessa maksetaan mehiläishoitoalalle kansallista pesäkohtaista tukea Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1308/2013 artiklan 215 perusteella. Tukea myönnetään Suomessa luonnonolojen vuoksi epäedullisessa asemassa olevien mehiläistarhojen suojelemiseksi. Tuensaajina ovat mehiläispesien haltijat, joilla on vähintään 15 talvehtivaa pesää. CAP-suunnitelma-asetuksen mukaista tukea ei Suomessa ole tarkoitus maksaa suoraan tarhaajille päällekkäisen tuen välttämiseksi.

Mehiläishoitoalalle maksettavan EU-tuen määräksi on suunnitelma-asetuksen liitteessä X Suomelle määritelty 196 182 euroa varainhoitovuotta kohden.

Hedelmä- ja vihannesten tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien toimenpiteiden rahoituksesta säädettiin aiemmin EU:n markkinajärjestelyasetuksessa. Säädöspohjan vaihtuessa suunnitelma-asetukseen jäsenmaiden laatimista kansallisista strategioista luovutaan. Suunnitelma-asetuksessa hedelmä- ja vihannesalalle tarkoitettuja tavoitteita säädetään erityisesti 46 artiklassa ja yleisemmin 6 artiklassa. Toimenpidetyypeistä säädetään 47 artiklassa. Toimenpidetyypit on myös annettu tyhjentävästi ko. 47 artiklassa. Entiseen verrattuna ympäristö- ja ilmastotyyppisten toimien osuutta on nostettu 15 prosenttiin ja kaksi prosenttia toimista on oltava kestävien tuotantomenetelmien tutkimusta ja kehittämistä. Kohdistettuna tulosindikaattorina käytetään tuettujen toimintaohjelmien lukumäärää.

Suomessa oli vuonna 2021 kolme hedelmä- ja vihannesalan tuottajaorganisaatiota, joilla on toimintaohjelma. CAP-kauden aikana on arvioitu, että maahan saataisiin yksi uusi tuottajaorganisaatio lisää, jolla olisi toimintaohjelma. Tuottajaorganisaatio perustetaan kuitenkin aina tuottajien aloitteesta. Hedelmien ja vihannesten tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmiin arvioidaan käytettäväksi ko. CAP-kauden aikana yhteensä 23 000 miljoonaa euroa. Kyseessä on arvio, joka riippuu siitä, kuinka paljon meillä tulee olemaan ko. aikana hedelmien ja vihannesten tuottajaorganisaatioita sekä siitä mikä on näiden tuottajaorganisaatioiden laatimien toimintaohjelmien sisältö. Tuki toimintaohjelmille tulee täysimääräisesti Euroopan unionilta.

2.3. Maaseuturahasto

2.3.1. Ympäristökorvaukset

Ympäristökorvaukset jaetaan ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin. Ympäristösitoumus on aktiiviviljelijöille suunnattu vapaaehtoinen viisivuotinen sitoumus, jota sitoumuskauden päätyttyä voidaan jatkaa vuosi kerrallaan. Sitoumus koostuu sitoutuneille pakollisesta tilakohtaisesta toimenpiteestä, jossa on yhteinen ja valinnainen osio, sekä vapaaehtoisista lohko-kohtaisista toimenpiteistä. Ympäristösitoumus koostuu seuraavista toimenpiteistä: tilakohtainen toimenpide sekä maanparannus- ja saneerauskasvit, ke-rääjäkasvien viljely, kiertotalouden edistäminen, suojavyöhykkeet, turvepeltojen nurmet, valumavesien hallinta, puutarhakasvien vaihtoehtoiset kasvinsuojelumenetelmät ja lintupellot.

Ympäristösopimukset koostuvat seuraavista toimenpiteistä: maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito sekä kosteikkojen hoito, jotka ovat viisivuotisia peltojen ulkopuolisille maatalousalueille kohdistuvia sopimuksia sekä alkuperäisrotujen kasvattaminen, alkuperäiskasvien viljely, alkuperäiskasvien varmuuskokoelmat ja alkuperäisrotujen perimän säilytys. Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito toimenpiteessä kohteita hoidetaan laiduntamalla ja niittämällä sekä tarvittaessa aitaamalla ja rai-vaamalla. Kosteikkojen hoito parantaa vesien- ja ilmastonsuojelua sekä luonnon monimuotoisuutta. Alku-peräiskasvien viljely edistää maamme alkuperäisten viljelykasvien säilymistä. Alkuperäisrotujen kasvatta-minen on yksivuotinen sopimus, jossa rotupuhtaat itä-, länsi- ja pohjoissuomen karjan, suomenlampaiden, ahvenanmaanlampaiden, kainuunharmaaslampaiden ja suomenhevosten yksilöt sekä maatiaiskanojen parvet ovat tukikelpoisia.

Ympäristökorvausten toimenpiteet on sovitettu yhteen suorien tukien ekojärjestelmiin, jotta järjestelmien toimenpiteet olisivat vaaditusti erilaisia. Muutoksena kauteen 2014-2020 on, että talviaikainen kasvipeit-teisyys, viherlannoitusnurmet, luonnonhoitonurmet ja monimuotoisuuskasvitoimenpide siirtyvät ympäris-tökorvauksesta suoriin tukiin, osin erilaisilla ehdoilla kuin nykyisin. Typen ja fosforin sääteley ei enää ole erillinen ympäristökorvausten vaatimus vaan ravinteiden rajoitukset sisältyvät ehdollisuuden lakisääteisiin hoitovaatimuksiin. Kohdentaminen uudella kaudella on lohko-kohtaista, ei alueellista.

2.3.2. Luonnonmukaisen tuotannon korvaukset

Toimenpiteellä edistetään luonnonmukaista kasvintuotantoa ja kotieläintuotantoa sekä luonnonmukaiseen tuotantotapaan siirtymistä. Sitoumus voi kattaa tilan kasvintuotannon ja kotieläintuotannon. Sitoumus voi-daan tehdä myös vain luonnonmukaisesta avomaan vihannesten viljelyssä olevasta alasta. Sitoumus on vii-sivuotinen. Sitoumuskauden päätyttyä sitoumusta voidaan jatkaa vuosi kerrallaan. Toimenpide toteuttaa hallitusohjelman luomuohjelmaa sekä Pellolta pöytään -strategiaa.

Luonnonmukaista tuotantoa koskevan sitoumuksen voi antaa aktiiviviljelijä, joka on ilmoittautunut luon-nonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään ja jonka tilalla on luomuviljelyssä koko sitoumuskauden ajan katkeamattomasti vähintään 5 ha peltoa tai, jos kyseessä on puutarhakasvien viljely, vähintään 1 ha puutarhakasvien viljelyssä olevaa peltoa. Tuensaajan on noudatettava parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 848/2018 ja täydentävissä säädöksissä määriteltyjä luonnonmukaista kasvintuotantoa ja kotieläin-tuotantoa koskevia tuotantoehtoja Ruokaviraston laatimien luomutuotannon ohjeiden mukaisesti.

2.3.3. Eläinten hyvinvointikorvaukset

Eläinten hyvinvointikorvauksien yleisenä tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin ja terveyden kohentuminen. Tavoitteena on myös tuotantoeläinten nykyistä lajintyypillisemmän hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä.

Eläinten hyvinvointisitoumukset voidaan tehdä naudoista, sioista, lampaista, vuohista ja siipikarjasta. Tuottajalle korvataan tuotantoeläinten hyvinvoinnin varmistamiseksi lainsäädännön vaatimukset ylittävää lisätyötä ja aiheutuvat kustannukset. Viljelijät ottavat eläinten hyvinvoinnin nykyistä paremmin huomioon toiminnassaan ja tätä kautta eläinten hyvinvointi kohenee. Samalla työn mielekkyys kasvaa sekä tuotteiden laatu ja taloudellinen tulos paranevat. Eläinten hyvinvoinnin edistämällä ja hyvällä kohtelulla pystytään vastaamaan myös kuluttajien odotuksiin. Eläinten laidunnuksella on myönteisiä vaikutuksia paitsi laiduntavien eläinten hyvinvointiin myös maisemanhoitoon.

Toimenpiteet yhteen sovitetaan eläinsuojelulainsäädännön uudistamisen kanssa. Toimenpiteet auttavat viljelijöitä myös sopeutumaan muuttuviin lainsäädännöllisiin vaatimuksiin.

2.3.4. Luonnonhaittakorvaukset

Luonnonhaittakorvauksien tavoitteena on turvata maataloustuotannon jatkuminen pohjoisesta sijainnista aiheutuvista epäsuotuisista ilmasto-oloista huolimatta ja estää maatalousmaan hylkääminen viljelykäytöstä maksamalla korvausta näissä oloissa toimiville viljelijöille. Luonnonhaittakorvauksia voidaan maksaa EU:ssa epäsuotuisilla alueilla sijaitsevilla tiloilla. Koko Suomi katsotaan epäsuotuisaksi alueeksi.

Merkittävimpinä muutoksina edelliseen ohjelmakauteen verrattuna on se, että luonnonhaittakorvausten kotieläinkorotus poistuu ja tilan korvauskelpoisen maatalousmaan pitää koko maassa olla vähintään 5 ha.

2.3.5. Maatalousinvestoinnit

Maatalousinvestoinnit tukevat maatalouden kilpailukykyä kasvua ja kestävästä tuotantotapaa. Maatalouden investointitukea voidaan maksaa maatalouden kannattavuutta ja kilpailukykyä parantaviin investointeihin, ympäristön tilaa ja kestävästä tuotantotapaa parantaviin investointeihin sekä eläinten hyvinvointia ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin.

Tilarakenteen kehittyminen, poistuvan tuotantokapasiteetin korvaaminen ja teknologian sekä tuotantotapojen nykyaikaistaminen vaativat jatkuvia investointeja. Investointitarpeeseen vaikuttaa olennaisesti se, mihin suuntaan maataloustuotteiden kysyntä kehittyy. Markkinaskenaariosta riippumatta vuotuinen investointitarve on mittava ja maatalouden investoinnit sitovat runsaasti pääomaa. Suuri pääoman tarve yhdessä alan haastavan kannattavuustilanteen kanssa korostavat toimivien rahoitusinstrumenttien tarvetta. Investointituen avulla voidaan tasapainottaa suurista investoinneista aiheutuvaa taloudellista taakkaa sekä parantaa investointien kannattavuutta. Investointituella on erittäin merkittävä rooli investointien toteutumisen näkökulmasta.

Maatalousinvestointien ensisijaisena tavoitteena on vahvistaa maatalouden kilpailukykyä, kannattavuutta ja markkinasuuntautuneisuutta. Investoimalla tuotantorakennuksiin ja tuotannon nykyaikaistamiseen voidaan parantaa tuotannon tehokkuutta. Yrityskoon kasvun myötä tuottavuus paranee, kun yksikkökustannukset laskevat. Tämä mahdollistaa myös yrittäjätulon kasvun. Tuotannon nykyaikaistamisinvestoinneilla

edistetään myös riskien hallintaa, parannetaan työolosuhteita, tuotantoeläinten hyvinvointia sekä tuotantohygieniaa, lisätään resurssi- ja energiatehokkuutta, tehostetaan uusiutuvaa energiaa hyödyntävien ratkaisujen käyttöönottoa sekä vähennetään tuotannon ilmasto- ja ympäristökuormitusta.

Maatalouden investointitukea voidaan myöntää myös ympäristön tilaa ja kestäväää tuotantotapaa, eläinten hyvinvointia sekä energiatehokkuutta edistäviin investointien. Kuluttajien kasvava kiinnostus tuotantoeläinten hyvinvointia kohtaan haastaa kotieläinsektoria. Hyvinvointi-investoinnit muuttavat useimmiten tuotantotapaa ja vaativat usein rakenteellisia muutoksia esimerkiksi olemassa oleviin tuotantorakennuksiin tai jopa koko tuotantorakennuksen uusimista. Maataloudessa energiatehokkuutta parantavilla ja uusiutuvan energian käyttöä edistävillä investoinneilla on paljon potentiaalia. Sekä kustannustehokkuuden että ympäristön näkökulmasta hajautettu pienimuotoinen energiantuotanto, jossa hyödynnetään aurinko-, tuuli- ja vesivoimaa sekä esimerkiksi metsien hakkuutähteitä, on monivaikutteinen tulevaisuusinvestointi. Biokaasun tuotannon ja käytön lisääminen on nostettu tärkeäksi tavoitteeksi myös Suomen hallitusohjelmassa.

Ympäristön tilaa ja kestävyyttä parantaville investoinneille on jatkossa entistä suurempi tarve. Ilmastonmuutoksen seurauksena sään ääri-ilmiöt lisääntyvät. Näin ollen maatalouden vesitalouden hallinnalla on jatkossa entistä suurempi merkitys. Salaojitus ja säätösalojitus auttavat kasvukunnon säilyttämisessä parantaen maan rakennetta ja tehostaen ravinteiden käyttöä. Peruskuivatusinvestoinneilla voidaan osaltaan varautua kasvavaan tulvariskiiin. Ammoniakkipäästöjen vähentämisessä lannan käsittelyyn liittyvillä toimilla, kuten lannan sijoittamisella, separoinnilla ja lantaloiden kattamisella on merkitystä.

Uuden teknologian käyttöönotto parantaa mm. työtapoja sekä pienentää tuotannosta aiheutuvaa ympäristökuormaa. Suomen maatalouden rakenne ei ole suotuisa uusien teknologioiden käyttöönottoon. Osa uusista toimintatavoista tarvitsee suurempia volyymeja ja/tai suotuisampaa tilusrakennetta ollakseen kannattavia. Näissä tapauksissa useamman käyttäjän yhteisinvestoinnit ovat tarkoituksenmukaisia.

Kokonaisuudessaan maatalouden investointitukijärjestelmään ei tule suuria muutoksia tulevan CAP-uudistuksen myötä. Suurimmat muutokset koskevat järjestelmän yksinkertaistamista, jolla tavoitellaan myös tuensaajaan kohdistuvan hallinnollisen taakan kevenemistä. CAP-suunnitelmassa maatalousinvestointeihin esitetään kohdennettavaksi 470 miljoonaa € julkista rahoitusta, joka koostuu avustuksista, korkotuesta sekä valtiontakauksista.

2.3.6. Yritysinvestoinnit

Maaseutualueilla toimivien yritysten investoinnit on jaoteltu kolmeen alatoimenpiteeseen. Aineellisiin ja aineettomiin investointeihin myönnettävän tuen kohderyhmänä ovat maaseutualueilla 1) maatalous- ja luonnontuotteita jalostavat mikro-, pien- ja keskisuuret yritykset sekä monialaiset maatilat. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat 2) uusiutuvan energian tuotantoa harjoittavat ja 3) muilla maa- ja metsätalouden alku- tuotannon ulkopuolisilla toimialoilla maaseutualueilla toimivat mikro- ja pienyritykset sekä monialaiset maatilat. Leader-toimenpidekuvaus sisältää investoinnit, joihin tuki haetaan Leader-ryhmien kautta.

2.3.7. Laajakaistainvestoinnit

Koko EU:n alueella Suomen maaseutualueiden laajakaistayhteydet ovat lähes huonoimmat. EU:n Suomelle osoittamissa maasuosituksissa asia nostetaan tärkeään asemaan. Myös Green Deal ja EU:n pitkän aikavälin maaseutuvision tavoitteissa painotetaan maaseudun laajakaistayhteyksien parantamista. Toimenpiteen tavoitteena on huippunopean laajakaistan saatavuuden parantaminen maaseutualueilla. Toimenpiteessä toteutetaan ns. kyläverkkoinvestointeja. Niillä lisätään maaseutualueiden elinvoimaisuutta ja mahdollistetaan

yri­tysten ja elinkeinojen toimintamahdollisuuksia ja uudistumista. Kyläverkolla tarkoitetaan tilaajayhteys­verkon rakentamista tarvittavine yhteysverkkoi­neen kylään tai kyläryhmiin. Kyläverkkohankkeita toteutetaan maaseutualueilla, joilla huippunopeita tietoliikenneyhteyksiä ei markkinaehtoisesti rakenneta. Rahoitus yhteensovitetaan kansallisen ja EU:n elvytysrahoituksen kanssa.

2.3.8. Ei-tuotannolliset investoinnit

Ei-tuotannollisina investointeina tuetaan kosteikkojen perustamista, joka luo edellytyksiä maatalousluonnon vesiensuojelun tehostamiseen, maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämiseen ja kasvihuonekaasupäästöjen ehkäisemiseen. Ei-tuotannolliset investoinnit edellyttävät ympäristökorvauksen mukaisen ympäristösopimuksen tekemistä investoinnin jälkeen kohteen hoidon varmistamiseksi.

2.3.9. Yleishyödylliset investoinnit

Yleishyödylliset investoinnit voivat kohdistua ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, luonnonvarojen kestävään hoitoon, luonnon monimuotoisuuden edistämiseen sekä maaseudun sosioekonomisen rakenteen kehittämiseen ja maaseudun palvelujen sekä kylien kehittämiseen. Toimenpiteen tavoitteena on lisätä maaseutualueiden kestävyyttä ja elinvoimaisuutta. Tavoitteena on yleishyödyllisillä investoinneilla parantaa maaseudun palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, lisätä asuin­ympäristön ekologisuutta ja turvallisuutta, parantaa maaseudun infrastruktuuria sekä kehittää yhteisöllisyyttä, osallisuutta sekä liikkumisen ja harrastamisen mahdollisuuksia. Palvelujen saavutettavuuden turvaamiseksi on mietittävä uusia ratkaisuja. Maaseudun saavutettavuutta parannetaan mm. liikkuvia palveluja kehittämällä. Tavoitteena on myös lisätä mahdollisuuksia hajautettuihin ja paikallisiin energiaratkaisuihin ja säästää energiaa. Toimenpiteessä toteutetaan investointihankkeita, joilla luodaan ja parannetaan maaseudun pieninfrastruktuuria ja toimintaympäristöä, mm. monipalvelukeskusten, hub-tyyppisten yhteistyöskentely- ja innovointitilojen ja etätyötilojen, sekä yhteiseen käyttöön tarkoitettujen rakennelmien kautta sekä tukemalla pienimuotoisia vesihuollon digitalisaatiota, energia- ja resurssitehokkuutta sekä turvallisuutta lisääviä investointeja (yhteys kansalliseen vesihuoltouudistukseen). Tavoitteena on myös ilmastoneutraalius. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että uusin teknologia ja kiertotalouden ratkaisut otetaan entistä paremmin käyttöön. Monipaikkaisuutta edistävät investoinnit kuuluvat toimenpiteen välineistöön.

Yleishyödyllisillä investoinneilla voidaan edistää ilmaston ja luonnonvarojen kestävään hoitoon liittyvien uusien innovaatioiden tarvitsemien koneiden ja laitteiden yhteiskäyttöä, hankkia laitteita yhteiseen käyttöön sekä tukea jakamis- ja kiertotaloutta edistäviä investointeja.

2.3.10. Nuoren viljelijän aloitustuet

Maataloustuotannon jatkuvuuden turvaamiseksi ja tuottajien ikärakenteen tasapainottamiseksi ala tarvitsee tilanpidosta luopujien tilalle uusia nuoria yrittäjiä. Päätökseen tilanpidon aloittamisesta vaikuttaa merkittävästi muun muassa alan yleinen kannattavuus, maine, tuottajien tulotason suhde palkansaajien tulotasoon, rahoituksen saaminen sekä tuotantoteknologian kehittyminen.

Maatilojen sukupolven- ja omistajanvaihdo­sten tukemista jatketaan tule­valla CAP-kaudella. Maa- ja porotaloustuotannon aloittavalla nuorelle yrittäjälle myönnetään kertaluontoinen tuki, jonka tarkoituksena on tukea tilan aloittamisesta aiheutuvien kustannusten kattamisessa. Tavoitteena on, että alalle saadaan riittävä määrä nuoria yrittäjiä, joilla on mahdollisuus toimia maatalousyrittäjinä pitkällä aikavälillä. Näin voidaan turvata maataloustuotannon jatkuvuus.

2.3.11. Yritystoiminnan käynnistäminen maaseudulla

Yritystoiminnan käynnistämiseen maaseudulla myönnettävän tuen kohderyhmänä ovat maatilat, jotka käynnistävät maa- ja metsätalouden alkutuotannon ulkopuolista yritystoimintaa maatalan tulojen monipuolistamiseksi. Leader-toimenpidekuvaus sisältää muut maaseudun yrittäjyyden ja yritystoiminnan käynnistämisen tilanteet, joihin tuki haetaan Leader-ryhmien kautta.

2.3.12. Maaseudun innovaatioryhmät / EIP

Maatalouden ja sen elinkeinorakenteen on tarpeen uudistua, jotta toimeentulo maaseudulla voidaan varmistaa. Biotalousmahdollisuuksien ja uusien innovaatioiden muuttuminen liiketaloudelliseksi toiminnaksi edellyttää uudenlaista yhteistyötä alkutuotannon ja sen arvoketjujen sisällä ja niiden välillä, tutkimustiedon nopeampaa soveltamista sekä yli sektorirajojen ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Toimenpiteen hankkeita toteuttavat yhteistyössä maaseudun innovaatioryhmät eli EIP-ryhmät. Niiden toiminnassa yhdistyvät alkutuotantoyrittäjien käytännönläheinen osaaminen ja muiden asiantuntijoiden (esim. tutkijat, neuvojat, pk-yritykset, yhdistykset) tietämys. Tavoitteena on ratkaista etukäteen tunnistettu, alkutuotantoyrittäjien tarpeisiin liittyvä ongelma ja jakaa syntynyt innovaatio/ tulos kaikkien kiinnostuneiden käyttöön maaseutuverkoston avustuksella.

EIP-ryhmät voivat olla alueellisia, valtakunnallisia tai kansainvälisiä. Ne voivat tehdä yhteistyötä muiden EU-maiden EIP-ryhmien kanssa tai Horisontti Eurooppa –tutkimusohjelmasta rahoitusta saavan hankkeen kanssa. Hankkeessa kehitetyn innovaation toteuttamiskelpoisuuden varmistamiseksi on mahdollista hakea tukea erilliseen investointiin normaalia korkeammalla tukitasolla. Lisäksi EIP-ryhmän perustamiseen voidaan myöntää erillinen valmisteluraha kertakorvauksena, joka voi olla enintään 5000 euroa.

2.3.13. Leader

Leader-toimenpiteellä toteutetaan yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä. Leader-toiminnalla parannetaan maaseudun elinvoimaisuutta, kehitetään paikallisia palveluja ja elinkeinoja, tuetaan mikroyrityksiä ja yrittäjyyttä ja lisätään osallisuutta, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Leader-toiminta on ihmisten ja yhteisöjen aktivointia ja neuvontaa sekä rahoitusta ideoiden toteuttamiseksi. Paikalliset toimintaryhmät eli Leader-ryhmät ovat avoimia kaikille alueen toimijoille ja ne toteuttavat laatimaansa paikallista kehittämisstrategiaa. Leader-toiminta tukee verkostoitumista, innovatiivisuutta ja yhteistyötä muiden paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa sekä kansainvälisesti.

Leader-toimenpide sisältää kolme alatoimenpidettä: paikallista kehittämisstrategiaa toteuttavat toimet, toimintarahat ja valmistelutuki. Paikallista kehittämisstrategiaa toteuttavat toimet voivat sisältää kehittämistukea ja maaseudun yritysrahoitusta. Kehittämistuet voivat olla yhteistyöhankkeita (ml. älykkäät kylät -hankkeet), koulutus- tai tiedonvälityshankkeita tai yleishyödyllisiä investointeja. Maaseudun yritysrahoitus voi olla yritystoiminnan käynnistämistä (ml. maatalouden kokeilutuki), kehittämistä tai yritysrahoitusta. Toimet toteutetaan pääosin paikallisesti, mutta yhteistyöhankkeet ja koulutus- ja tiedonvälityshankkeet voivat olla myös alueellisia, alueiden välisiä ja kansainvälisiä. Leader-ryhmän toiminta- ja toiminnan edistämisen kustannukset katetaan toimintarahalla. Valmistelutuki on tarkoitettu Leader-ryhmien tulevien strategioiden valmisteluun.

Tavoitteena on kattaa edelleen kaikki Suomen maaseutualueet Leader-toiminnalla ja turvata riittävät toimintaedellytykset. Leader-ryhmät laativat paikalliset maaseudun kehittämisstrategiat ja vastaavat niiden

toteuttamisesta. Käytännössä paikallista maaseudun kehittämisstrategiaa toteutetaan Leader-ryhmän kolmikantaisessa hallituksessa valituilla hankkeilla.

Leader-toiminnan julkisesta rahoituksesta kuntien osuus on 20 %. Yksityisen rahoituksen tavoite kokonaisrahoituksesta on 35 %.

2.3.14. Yhteistyöhankkeet

Yhteistyötoimet kehittävät maatalojen kilpailukykyä ja nykyaikaistavat tiloja, edistävät laatujärjestelmiä ja tuottajaorganisaatioiden toimintaa, auttavat ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, liittyvät luonnonvarojen kestävään hoitoon, houkuttelevat nuoria viljelijöitä ja edistävät yritystoimintaa sekä kehittävät maaseudun sosioekonomista rakennetta. Yhteistyöhankkeet ovat isossa roolissa läpileikkaavien digitalisaatio- ja innovaatio- teemojen edistämisessä.

Hankkeilla edistetään käytäntöön kytkeytyvää tutkimusta, tuotekehitystä, innovaatioiden valmistelua ja käyttöönottoa, laatua, logistiikkaa, kustannustehokkuutta sekä tehostetaan tuotantoprosesseja ja markkinoiden toimivuutta sekä digitaalisten ratkaisujen ja toimintamallien käyttöönottoa mm. lisäämällä asiantuntemusta, kansainvälistä ja yli sektorirajojen tapahtuvaa yhteistyötä.

Tukea voidaan myöntää uusien tuotteiden, palvelujen, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen maaseudun elinkeinoissa ja toimintaympäristöissä. Hankkeilla voi lisäksi toteuttaa selvityksiä tai uuden toiminnan tai tuotteen testaamista todellisessa toimintaympäristössä.

AKIS-kokonaisuutta eli maatalouden ja maaseudun osaamisen verkostoa voidaan edistää valtakunnallisilla, paikallisilla ja alueellisilla yhteistyöhankkeilla. AKIS-järjestelmällä (Agricultural Knowledge and Innovation System) tarkoitetaan toimijoiden vuorovaikutusta, jossa laaja-alaisesti tuotetaan, levitetään ja käytetään uutta tietoa ja innovaatioita maataloudessa ja maaseutualueilla.

Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, joilla aktivoidaan tai kehitetään maaseudun elinkeinoja, palveluita, edistetään yhteistyön ja yhteistyöverkostojen luomista, maaseutualueiden vetovoimaisuutta, niiden elinkeinopohjan monipuolistamista, lisätään monipaikkaisuuden ja paikkariippumattoman työnteon mahdollisuuksia sekä hyödynnetään ja haetaan ratkaisuja maaseudun kulttuuri- tai luonnonperintökohteita ja luonnonarvoltaan merkittäviä paikkojen kehittämiseksi sekä edistetään niiden suojelua. Älykkäät kylät –hankkeilla kylä, kunta tai nämä yhdessä voivat etsiä apua haasteisiinsa esim. oppilaitoksista tai tutkimuslaitoksista tai muusta asiantuntijaorganisaatiosta. Hankkeessa on tarkoitus mahdollistaa kokeilut ja jakaa niistä tietoa muille kylille ja kunnille. Toisilta oppiminen ja kokemusten jakaminen lisää panostusten tehokkuutta. Älykkäät kylät on Euroopan komission huhtikuussa 2017 käynnistämä aloite, jossa panostetaan tulevaisuuden kyliin ja halutaan huomioida digitalisaatiota edistävien investointien, saavutettavuuden ja osaamisen tukeminen. Aloitteessa kannustetaan löytämään aivan uusia ja keskenään risteäviä polkuja maaseudun kehittämisen, tutkimuksen, liikenteen, energian ja digitaalisen kehityksen osalta.

Ilmasto- ja ympäristöteeman yhteistyöhankkeilla edistetään käytäntöön kytkeytyvää ilmasto- tai luonnonvaratutkimusta, tuotekehitystä, innovaatioiden valmistelua ja käyttöönottoa, laatua, logistiikkaa, kustannustehokkuutta sekä tehostetaan tuotantoprosesseja ja markkinoiden toimivuutta sekä uusien ratkaisujen löytymistä mm. lisäämällä ilmastonmuutokseen liittyvää asiantuntemusta, riskien ja sopeutumistarpeiden ja keinojen tunnistamista, kansainvälistä ja yli sektorirajojen tapahtuvaa yhteistyötä. Toimenpiteessä edistetään vähähiilisyttä. Toimenpiteessä voidaan edistää vaihtoehtoisten ruokaverkostojen ja kumppanuusmaatalouden toimia sekä kiertotalouteen ja jakamistalouteen liittyviä suunnitelmia, joilla on vaikutusta tähän tavoitteeseen.

Bio- ja kiertotalouden keskeisiä kehittämiskohteita ovat resurssitehokkuus, sivuvirtojen ja jätteiden käsittely, uudet raaka-aineet ja uusiutuvan energiantuotannon edistäminen ja sen käytön lisääminen yrityksissä. On tarpeen kohdentaa rahoitusta metsäalan palvelumarkkinoiden kasvuun, alan tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen. Tarvetta on myös biojalostamoiden yhteistyön lisäämiselle pienten ja suurten yritysten kesken. Kehittämistarpeita on mm. maaseudun biomateriaalien kestävässä jalostuksessa ja käytössä, resurssitehokkuudessa, hajautetun uusiutuvan energian tuotannossa, logistiikassa ja käytössä, ravinnekierrossa, uusien korkean arvon tuotteiden tuotannossa sekä luontoon kytkeytyvissä palveluissa. Lisäksi on tarpeen kiinnittää huomiota metsien ja luonnon uusiin käyttömuotoihin, kuten matkailu- ja virkistyspalveluihin, ja niiden yhteensovittamiseen.

Tukea voidaan kohdentaa luonnonvara-alan innovaatioyhteistyöhön toimijoiden välillä. Tavoitteena on tehostaa ravinnevirtojen hyödyntämistä ja vähentää vesistökuormitusta ja parantaa vesistöjen tilaa. Tavoitteena on lisätä tietämystä valuma-alueiden painetekijöistä ja vesiensuojelusta, ravinteiden kierrätyksestä ja käytettävissä olevista uusista menetelmistä sekä tuoda asukkaille, yhdistyksille ja yrittäjille ideoita ja virikkeitä uusista yhteistyö- ja liiketoimintamahdollisuuksista. Ekosysteemipalveluiden kehittyminen lisää alueen vetovoimaisuutta ja virkistyskäyttömahdollisuuksia. Luonnon monimuotoisuuden yhteistyötä edistään myös tällä toimenpiteellä.

Toimenpiteessä aktivoidaan nuoria viljelijöitä ja lisätään maatalouden modernisaatiota ja uusia yhteistyömuotoja mm. tuottajaorganisaatioita edistämällä. Digitalisaation edistäminen on vahvasti mukana toimenpiteen toteutuksessa. Maatilojen kilpailukykyä ja nykyaikaistamista edistävä alatoimenpide täydentää aiemmin esiteltyä EIP-toimenpidettä.

Kehittämishankkeessa tuensaajana voi olla yksityis- ja julkisoikeudellinen yhteisö. Tuensaaja koordinoi hanketta ja vastaa sen toteuttamisesta. Hankkeessa voidaan toteuttaa monenlaista kehittämistä, joista hyöty kohdentuu maaseudun yrittäjille ja asukkaille. Kehittämishankkeen tuki maksetaan hankkeen toteuttajalle, ei suoraan hankkeesta hyötyville viljelijöille, yrittäjille ja maaseudun asukkaille.

2.3.15. Koulutus

Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, jotka parantavat yhteen tai useampaan CAP-suunnitelman erityistavoitteisiin liittyvää osaamista. Tukea voidaan myöntää maatalouden, metsätalouden ja maaseudun yritysten ja yhteisöjen osaamisen lisäämiseen sekä luonnon, ympäristön ja ilmaston suojeluun liittyvään tiedon lisäämiseen, mukaan lukien ympäristökasvatus.

Koulutushankkeet ovat ratkaisevan tärkeitä maaseutualueiden talouskasvun ja sosiaalisen kehityksen edistämiseksi sekä maa- ja metsätilojen kestävyys, kilpailukyky, resurssitehokkuuden ja ympäristönsuojelun parantamiseksi. Lisäksi toimenpide auttaa lisäämään maatalouden ja tutkimuksen välisiä yhteyksiä. Koulutustoimien on edistettävä yhden tai useamman erityistavoitteen saavuttamista ja ovat erityisen tärkeitä osaamista, innovointia ja digitalisaatiota koskevan monialaisen tavoitteen toteuttamiseksi. Koulutushankkeet ovat tärkeässä roolissa myös AKIS-kokonaisuuden toteutumiseksi. Osaamisen lisäämisen toimilla vastataan Green Deal- ja EU:n pitkän aikavälin maaseutuvision tavoitteisiin.

Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, joilla helpotetaan eri tavoin tieteellisen tiedon, innovaatioiden, digitalisaation ja muun osaamisen saattamista viljelijöiden, metsänomistajien, elintarvikealan toimijoiden ja muiden maaseudun yrittäjien ja yhteisöjen käyttöön sekä lisätään muutoskestävyyttä ja johtamisosaamista.

Osaamisen lisäämisen avulla lisätään maaseutuyrittäjien ja -yhteisöjen ja viljelijöiden tietämystä ja osaamista ilmasto- ja ympäristökysymyksissä, digitalisaation hyödyntämisestä sekä kasvatetaan uusiutuvan energian tuotantoon ja käyttöön sekä energiansäästöön liittyvää osaamista. Tavoitteena on lisätä kestävään

tuotantoon ja toimintaan, maatalojen muutoskestävyyteen ja kilpailukyvyn parantamiseen, EU:n laatujärjestelmiin, vesienhoitoon, luonnon monimuotoisuuteen, geneettiseen monimuotoisuuteen ja ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvää osaamista sekä ruokaturvaan ja eläinten hyvinvointiin liittyvää osaamista. Uusimman tutkimustiedon välittämisen kautta mahdollistetaan innovaatioiden käyttöönottoa ja parannetaan energiatehokkuutta. Toimenpiteellä lisätään yrittäjien ja maaseudun yhteisöjen osaamista ja yhteistyötä uusien ratkaisujen ja toimintamallien kehittämiseksi (esim. tuottajaorganisaatiot) sekä yrittäjien jaksamiseen ja hyvinvointiin liittyvää osaamista.

Koulutushankkeen tuki maksetaan hankkeen toteuttajalle, ei suoraan hankkeesta hyötyville viljelijöille, yrittäjille ja maaseudun asukkaille.

2.3.16. Tiedonvälitys

Toimenpide kattaa tarkoituksenmukaiset toimet, joilla edistetään suunnitelmien ja selvitysten laatimista sekä päivittämistä, samoin kuin tiedonvälitystoimia ja tiedonlevittämistä, jotka edistävät yhden tai useamman erityistavoitteen toteutumista. Toimenpiteen kohderyhmä on laaja. Tiedonvälityksen teemoja ovat mm. luonnon monimuotoisuustoimien edistäminen, tuottajien markkinaosaamisen parantaminen ja kuluttajaymmärryksen lisääminen. Tiedon lisäämisellä on tarkoitus tavoittaa myös maaseudun nuoret.

Tiedotus, tiedonvälitys: Hankkeilla toteutetaan laajemmalle kohderyhmälle kohdistettavaa tiedonvälitystä. Toimenpide kattaa relevantit tiedonvälittämisen toimet, joilla edistetään innovaatioita, suunnitelmien, selvitysten laatimista ja päivittämistä, samoin kuin tietojen vaihtoa ja levittämistä, jotka edistävät yhden tai useamman erityistavoitteen toteutumista (6 artikla CAP suunnitelma-asetuksessa).

Suunnitelmat ja selvitykset: Toimenpiteessä toteutetaan hankkeita, joilla laaditaan, päivitetään maaseudun palvelujen esiselvityksiä, kehittämissuunnitelmia, toteutettavuustutkimuksia ja luontoarvoiltaan tärkeiden alueiden suojele-, hoito- ja käyttösuunnitelmia ja muita CAP-suunnitelman erityistavoitteisiin liittyviä suunnitelmia ja selvityksiä, joiden tulokset julkaistaan ja joissa on vahva viestinnällinen ulottuvuus.

Tiedonvälitystoimien avulla lisätään maaseutuyrittäjien ja -yhteisöjen ja viljelijöiden tietämystä ja osaamista ilmasto- ja ympäristökysymyksissä, digitalisaation hyödyntämisestä sekä kasvatetaan uusiutuvan energian tuotantoon ja käyttöön sekä energiansäästöön liittyvää osaamista. Tavoitteena on lisätä kestävään tuotantoon ja toimintaan, EU:n laatujärjestelmiin, vesienhoitoon, luonnon monimuotoisuuteen, geneettiseen monimuotoisuuteen ja ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvää tietoa ja sen hallintaa. Uusimman tutkimustiedon välittämisen kautta mahdollistetaan innovaatioiden käyttöönottoa ja parannetaan energiatehokkuutta. Toimenpiteellä lisätään yrittäjien ja maaseudun yhteisöjen tietoa ja ymmärrystä uusien ratkaisujen ja toimintamallien kehittämiseksi (esim. tuottajaorganisaatiot). Lisäksi tiedonvälitykseen tulee kohdistumaan Leader-rahoitusta.

2.3.17. Neuvontapalvelut

Toimenpiteessä myönnetään korvaus tehdystä neuvontapalvelusta hyväksytyille neuvojille. Ruokavirasto valitsee neuvojat ohjelman toimeenpanosta annetun lain ja alempiasteisten säädösten mukaisesti. Hyväksytyt neuvojat ja neuvojen osaamisalueet ovat Ruokaviraston neuvojarekisterissä. Viljelijä valitsee halunsa neuvonnan aihealueen omien tarpeidensa mukaan. Tilalla voi olla useampia neuvontakäyntejä.

Neuvonnan aihealueissa uusia asioita nykyiseen verrattuna ovat mm. digitaalinen ravinneväline ja sosiaalinen ulottuvuus. Neuvonnan tavoitteena on vastata viljelijöiden kokemaan neuvontatarpeeseen unionin yh-

teisen maatalouspolitiikan tavoitteiden edistämiseksi ja maaseudun kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvonnan avulla voidaan kasvattaa viljelijän osaamista maatalan hoitamisessa niin ympäristökysymyksissä kuin eläinten hyvinvointi- ja terveysasioissa, vähentää maatalojen ilmastovaikutuksia, lisätä energiatehokkuutta sekä ehkäistä ilmastomuutoksen aiheuttamia riskejä. Uuden tiedon välittäminen sovitettuna tilan olosuhteisiin edesauttaa tilan kehittämistä ja riskien hallintaa. Mahdollisuus neuvontaan auttaa myös viljelijän jaksamista vähentäessään viljelijöiden epävarmuutta ja epätietoisuutta moninaisten ehtojen vaatimuksista. Neuvonnan avulla voidaan hälventää valvonnan pelkoa sekä vähentää sanktioriskiä selittämällä ehtosisällöt henkilökohtaisesti ja käymällä läpi asioita tilan lähtökohdista.

Neuvontatoimenpide tukee useiden ohjelman toimenpiteiden toteutusta ja ohjelman tavoitteiden saavuttamista. Neuvonnalla vastataan myös ehdollisuuden neuvontatarpeisiin.

2.3.18. Maaseutuyritysten kehittäminen

Maaseutuyritysten kehittämiseen myönnettävän tuen kohderyhmänä ovat maa- ja metsätalouden alkutuotannon ulkopuolisilla toimialoilla toimivat mikro- ja pienyritykset sekä keskisuuret yritykset, jotka harjoittavat maataloustuotteiden jalostamista ja kaupan pitämistä. Kehittämistoimilla uudistetaan maaseudun taloutta ja nopeutetaan digitaalisten ja innovatiivisten ratkaisujen käyttöön ottamista kehittämällä uusia tuotteita, palveluita, menetelmiä ja teknologioita. Leader-toimenpidekuvaus sisältää muut maaseutuyritysten kehittämistoimet, joihin tuki haetaan Leader-ryhmien kautta.

3. Maatalouden ja maaseudun kehittämisen kokonaisrahoitus vuosina 2023-2027

<i>CAP-kokonaisrahoitus 2023-2027, milj. euroa</i>	EU-osuus	Kansallinen osuus	Rahoitus yhteensä	Keskimäärin vuodessa
Suorat tuet:	2 613	0	2 613	523
- tuotantosidonnaiset tuet	512	0	512	102
- ekojärjestelmät	431	0	431	86
- nuoret viljelijät	65	0	65	13
- muut kohteet (tuotannosta irrotettuja)	1 604	0	1 604	321
Kansalliset tuet (eivät sis. CAP-suunnitelmaan):	0	1 751	1 751	350
Maaseudun kehittämisrahoitus:	1 757	3 952	5 709	1 142
Pinta-ala- ja eläintuet	1 143	3 137	4 281	856
- luonnonhaittakorvaukset	385	2 133	2 518	504
- ympäristökorvaukset (sis. ei-tuot. inv.)	436	578	1 014	203
- luonnonmukainen tuotanto	163	216	379	76
- eläinten hyvinvointikorvaukset	159	211	370	74
Rakennetuet	225	298	523	105
Yrityusrahoitus ja palveluiden kehittäminen	219	290	509	102
Osaaminen, innovaatiot ja digitalisaatio	127	168	295	59
Tekninen apu	44	58	102	20
RAHOITUS YHTEENSÄ	4 370	5 703	10 073	2 015